

6. Сергеев В. И. Глобальные логистические системы / В. И. Сергеев. – М.: Бизнес-Пресса, 2001. – 231 с.

7. Плахута Г. А. Глобалізація процесів логістики // Маркетинг: теорія і практика. – 2010. – Вип. 16. – С. 169–173.

Рецензент – д.е.н., професор Ульяновченко О.В.

УДК 631.15 : 634.1

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПЛОДОВО-ЯГІДНОЇ ПРОДУКЦІЇ

**Костюк О.Д., к.е.н., доцент; Баитанник Т.П., магістрант
Національний університет біоресурсів та природокористування України**

В статті проаналізовано особливості розвитку галузі, представлено аналіз площ та валовий збір продукції. Встановлено, що характерними рисами є скорочення площ під садами, недостатній розвиток ринкової інфраструктури, коливання рівня цін. Проте, галузь є високорентабельною і має потенційні можливості для нарощування обсягів виробництва і рівня рентабельності.

This paper analyzes the features of the industry, provide an analysis of areas and total yield of product. It was established that the features are reducing acreage gardens, inadequate market infrastructure development, fluctuations in the price level. However, the industry is highly profitable and has the potential to increase production and profitability.

Постановка проблеми. Аграрний сектор в Україні завжди був одним з найважливіших та пріоритетних напрямків розвитку вітчизняної економіки. Глобальні негативні тенденції у зміні клімату та прискорене зростання чисельності населення становлять загрозу для продовольчої безпеки як в нашій державі, так і в цілому світі.

Україна протягом багатьох років є лідером з виробництва зернових та технічних культур. Сприятливі кліматичні умови, вигідне та зручне географічне розположення, родючі ґрунти та традиції ведення сільського господарства – все це ключові фактори провідної ролі нашої держави в світовому аграрному виробництві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва в аграрному секторі в умовах трансформації присвячені наукові праці В.Г.Андрійчука, В.І.Бойка, П.І.Гайдуцького, О.Ю.Єрмакова, І.В.Коновалова, О.В.Крисального, В.Я.Месель-Веселяка, В.К.Терещенка, О.В.Шкільова, О.М.Шпичака та інших учених-економістів. Однак, питання зростання ефективності виробництва продукції рослинництва потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз виробництва продукції плодово-ягідного сектора в умовах інноваційного розвитку та обґрунтування напрямків підвищення його ефективності шляхом зростання рівня якості продукції, конкурентоспроможності та обсягів експорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення ефективності виробництва плодово-ягідної продукції є одним із важливих завдань розвитку аграрного сектору економіки України. В період ринкової трансформації економічних відносин у сільському господарстві, розв'язанню

цієї проблеми не приділялося належної уваги. Незважаючи на сприятливі ґрунтово-кліматичні умови багатьох областей: Вінницької, Хмельницької, Чернівецької, Полтавської, Черкаської областей, передгірських і гірських районах Криму та Карпат, урожайність і прибутковість виробництва плодово-ягідних культур залишаються низькими.

Проведення аграрної реформи забезпечило часткову стабілізацію виробництва плодово-ягідної продукції та підвищення рівня його ефективності. Але залишаються невирішеними питання власності на землю та майно, удосконалення управління виробництвом, оптимального використання переваг зонального розміщення товаровиробників, застарілі технології виробництва, підвищення рівня якості та удосконалення системи ефективного збуту продукції.

За даними Інституту харчування, раціональна норма споживання фруктів і ягід на душу населення в Україні становить 84 кг/рік. В 2013 р. цей показник в нашій державі становить лише 51 кг, у США споживається – 100 кг, в Австралії – 134 кг, а в Нідерландах майже 150 кг плодово-ягідної продукції. Низька купівельна спроможність українців забезпечує лише половину науково-обґрунтованої норми споживання цієї вітамінної продукції, а основними продуктами для наших співвітчизників є доступні картопля, хлібобулочні вироби та молочні продукти.

За рівнем якості і сортами продукція наших молодих садів нічим не поступається європейській і може гідно з ними конкурувати, але за цінами українським товаровиробникам важко змагатися з дотованою продукцією своїх сусідів. Зростанню ефективності виробництва перешкоджає також і значне відставання від європейських виробників у післязбиральній доробці, пакуванні та збереганні продукції. Вітчизняна плодово-ягідна продукція може бути конкурентною за всіма параметрами лише одразу після збору врожаю. Ягоди з коротким терміном зберігання (окрім лохини та черешні) майже захищені від імпорту, а для яблук і груш це є великою проблемою і ця продукція майже зникає з полиць магазинів взимку, поступаючись набагато дорожчій імпортній.

Українські виробники не мають можливості довгий час зберігати свою продукцію і змушені продавати її одразу після збору за низькими цінами, зменшуючи цим самим рентабельність та ефективність виробництва.

Аналіз розвитку садівництва в Україні за останніх п'ять років свідчить про те, що, не дивлячись на зменшення площ під садами і високу трудомісткість, валові збори плодів і ягід зростають. В таблиці 1 наведені дані Державної служби статистики України для оцінки поточного стану та прогнозування розвитку ринків ягідної продукції.

У 2012 році в Європейському союзі виробили близько 10,7 млн. т. яблук. Серед лідерів виробників: Польща, Італія, Франція, Німеччина, Іспанія. В Україні валовий збір яблук в 2012 році становив понад 1 млн. т. Світове виробництво яблук - на рівні 75 млн. т.

У країнах, що не входять у ЄС (Албанія, Білорусія, Боснія, Росія, Сербія, Туреччина, Україна, Хорватія) виробили 6,3 млн. т.; у США і Канаді – 5,4 млн. т.; в Китаї – 33 млн. т. яблук.

Площі вирощування та валовий збір яблук

Рік	Приватні підприємства, тис. га	Домашні господарства, тис. га	Приватні підприємства, тис.ц	Домашні господарства, тис. ц
2011	64,2	57,8	2536,0	6433,7
2012	61,0	59,9	2605,4	6935,8
2013	59,7	61,3	3394,3	7873,7
Площі вирощування та валовий збір суніці				
Рік	Приватні підприємства, тис. га	Домашні господарства, тис. га	Приватні підприємства, тис.ц	Домашні господарства, тис. ц
2011	1,0	7,6	48,2	523,7
2012	1,1	7,5	50,7	508,9
2013	1,4	7,6	61,7	538,4
Площі вирощування та валовий збір малини				
Рік	Приватні підприємства, тис. га	Домашні господарства, тис. га	Приватні підприємства, тис.ц	Домашні господарства, тис. ц
2010	0,5	4,9	3,6	253,3
2011	0,4	4,9	5,4	275,2
2012	0,5	4,8	5,3	297,2

Зростає і експорт з країн ЄС – у 2011 році він перевищив 0,5 млрд. грн. Обсяг імпорту приблизно такий самий. Основні світові імпортери: Росія, країни ЄС, Єгипет, Мексика, Україна, Індонезія, Канада, США, Казахстан. Основні експортери: країни ЄС, Китай, Чилі, Іран, ПАР, Нова Зеландія, Аргентина, Сербія та Україна.

Україна, як великий імпортер яблук, водночас належить до країн, де їх виробляють і де зафіксовано один із найвищих темпів зростання обсягів виробництва. Дані статистики підтверджують, що Росія знаходиться на четвертому, а Україна на сьомому місці в списку найбільших європейських виробників яблук. Урожайність яблук за останні п'ять років фактично подвоїлась. Також за цей період імпорт яблук збільшився майже в два рази, а експорт – в 16 разів. Ще 6-7 років тому Україна практично не експортувала яблук. За прогнозами, в наступному сезоні, з огляду на зростання внутрішнього виробництва в Україні, експорт може перевищувати 100 тис. т. яблук, а їх виробництво – 1 млн. 150 тис. т.

Варто зазначити, що екпортуючи яблука, Україна одночасно нарощує імпорт, що обумовлене постійним зниженням з 2005 р. ввізного мито на яблука. Після вступу до СОТ у 2008 році мито на яблука з грудня до квітня взагалі відсутнє. В цей період на нашому ринку з'являється досить якісна продукція з Польщі. Загалом 95-98 % усіх імпортних яблук в Україну завозять саме з цієї країни. І тоді оптовики та мережі супермаркетів віддають перевагу імпортованій продукції. Крім того, з листопада до грудня на російському ринку ціна на яблука в середньому на 20-25 % вища, ніж в Україні. У зв'язку з цим, такий канал збуту стає для українських виробників з

кожним роком дедалі привабливішим. Зі вступом Росії до СОТ, на її ринку побільшає польських яблук. В Євросоюзі наші фрукти також не конкурентоздатні, тому що в Україні мало господарств, які можуть сортувати, пакувати та калібрувати продукцію. Для того, щоб плодово-ягідна продукція України була конкурентоздатною на світовому ринку плодів необхідно підвищувати її урожайність, покращувати якість, знижувати собівартість та будувати сучасні сховища.

Висновки. За результатами дослідження можна зробити декілька ключових висновків. Стримуючими факторами для збільшення інвестицій в галузь є складна економічна ситуація в Україні, висока вартість кредитних ресурсів, довготривалий термін окупності проектів, невизначеність на законодавчому рівні щодо статусу земель під садами, неможливість придбати у власність ділянку землі для ведення садівництва.

Україна має величезний потенціал для виробництва плодово-ягідної продукції. Частка спеціалізованих підприємств у виробництві даної продукції буде невпинно зростати, враховуючи рівень урбанізації населення і необхідність інтенсифікації виробництва, яку домашні господарства не в змозі забезпечити. Зростання кількості таких підприємств призведе до збільшення валового збору та якості реалізованої плодово-ягідної продукції. Вже зараз спостерігається тенденція щодо впровадження новітніх технологій у післязбиральній доробці продукції. Провідні виробники закупають сортувальні та пакувальні лінії, будують камери з Регульованим Газовим Середовищем (РГС-камери). Ріст обсягів споживання плодово-ягідної продукції в містах та підвищення вимог до якості продукції – основні фактори зростання кількості промислових виробників. Сприяння регіональному розширенню виробництва плодів і ягід, нарощування потужностей для їх якісного зберігання, дозволить значно подовжити строк забезпечення населення власною продукцією та наростити експортний потенціал галузі.

Список використаних джерел:

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 6) / За ред. П.Т. Саблука та ін. – К.: ІАЕ УА-АН, 2003. – 764 с.
2. Березівський П.С., Михалюк Н.І. Організація, прогнозування та планування АПК. Навчальний посібник/За ред. Березівського П.С.-Львів:Магнолія Плюс, видавець СПДФО Піча В.М., 2005.-443 с.
3. Ведение аграрного бизнеса в Украине // Исследование Украинского Клуба Аграрного Бизнеса. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела: <http://www.agribusiness.kiev.ua/uk/service/studies/1310550681/>
4. Галузева програма розвитку садівництва України до 2025 року. – К., 2008. – 76 с.
5. Кравець О.В. Економічна ефективність садівництва та оптимізація породно-сортового складу плодівих/Автореф. дис. канд. екон. наук – Дніпропетровськ, 2001. – 21с.
6. Рульєв В.А. Конкурентоспроможність плодів і ягід. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2007. – 315 с.

Рецензент – к.е.н., доцент Галич О. А.